

Ali bo virus vplival na stališča države do vlagateljev?

Civilna iniciativa »Izbrisani mali delničarji NKBM«

Vlada pripravlja drugi paket državne pomoči za gospodarstvo zaradi virusa. Kakšno pa je njeno stališče do slovenskega kapitalskega trga? Državljeni in podjetja imajo v bankah 23,5 milijarde likvidnih sredstev, del bi jih lahko vložili v delnice gospodarskih družb, podjetniške in državne obveznice. Vendar tega ne storijo, saj so še preveč živi spomini o razlastitvah vlagateljev v vzajemne sklade (od Proficie Dadas, preko Zvona I in I, NFD itd.) do izbrisa delnic in podrejenih obveznic v slovenskih bankah. Ali je nova vlada pripravljena povrniti zaupanje v pravno državo in v trg vrednostnih papirjev? Tržna kapitalizacija predstavlja v Sloveniji 15 odstotkov bruto domačega proizvoda, v Nemčiji 54 odstotkov, v ZDA 150 odstotkov, na Češkem celo 390 odstotkov. Več kot sto tisoč vlagateljev (s 300 tisoč družinskimi člani) je novembra 2007 v NKBM vložilo povprečno po 1 380 evrov, kar sta bili skoraj dve povprečni (1,65) plači ali skoraj tri (2,7) povprečne pokojnine v tem letu.

Maja lani je poslanec SDS Jože Tanko vložil »Predlog zakona o izplačilu sredstev nepoučenim imetnikom podrejenih obveznic in malim delničarjem bank v večinskem državnem lastništvu, ki so bile predmet izrednih ukrepov ...« v letih 2013 in 2014. Zakon obravnava Državni zbor. Ali bo nova vlada pripravljena sprejeti zglede drugih evropskih držav in predloge razlaščenih? Država v drugem zakonskem paketu ukrepov za blažitev posledic epidemije predlaga spodbujanje državljanov, naj vlagajo prosta sredstva v državne obveznice. Podjetja bodo po koncu krize potrebovala finančni trg z množičnim vlaganjem državljanov v njihove delnice in obveznice. Vendar je pred tem potrebno popraviti krivice razlaščenim in izbrisanim vlagateljem in jim zagotoviti varnost njihovih vlog pred netržnimi posegi države in Evropske unije.

Obrazložitev

Državni zbor je 22. novembra lani sprejel zakon o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznic bank (ZPSVIKOB, dalje Zakon), ki je začel veljati 19. decembra. Banka Slovenije je takoj po novoletnih praznikih vložila zahtevo za oceno ustavnosti Zakona, dva tedna kasneje je to storil še Državni svet. Oba sta zahtevala začasno zadržanje izvajanja Zakona in prednostno obravnavo. Ustavno sodišče je najprej zahtevi zavrnilo, marca pa je obe zahtevi sprejelo. Zato roki iz Zakona ne bodo veljali.

Prvi rok je bil 19. marec, ko bi naj začela delovati navidezna podatkovna soba z razkritimi dokumenti o izbrisu delnic in podrejenih obveznic v letih 2013 in 2014. Istega dne naj bi potekel tudi rok za vlaganje zahtevkov za 80-odstotno izplačilo nadomestila fizičnim osebam, ki so od bank kupile obveznice ali hibridne instrumente in niso imele več kot dobrih 18 tisoč evrov bruto dohodka v letu 2013. Pravica do izplačila za razlaščene **delničarje** bank **ne velja**, čeprav odvetniška družba Visoka odškodnina Planinšec trdi, da velja; gre za zavajanje delničarjev. Novi rok še ni znan.

Ustavno sodišče je Banki Slovenije naložilo, da umakne iz svoje spletni strani »objavljene« dokumente iz 10. člena zakona: odločbe o izrednih ukrepih za vsako od 6 bank (Abanka, Banka Celje, Factor banka, NKBM, NLB in Probanka), vsebine pogodb z izvajalci ocene vrednosti banke, pregleda kakovosti sredstev, obremenitvenih preizkusov in cenilci nepremičnin, poročilo o obremenitvenih preizkusih, oceno o vrednosti sredstev banke, poročilo o pregledu kakovosti sredstev in gradiva usmerjevalnega odbora. Vendar smo jih pred umikom lahko pregledali in ocenili. V njih ni nič vsebinskega (vrednotenje sredstev bank, potreba po 457 milijonih evrov dodatnih oslabitev v NKBM, za lase privlečenih primanjkljajev do konca leta 2015, čudežne negativne ničle pri bankah pred izbrisom ipd.). Poleg odločbe o izrednih ukrepih NKBM, ki jo poznamo že od leta 2014, je bilo objavljeno samo še poročilo Banke Slovenije o »skrbnem pregledu bančnega sistema«, brez izvirnih dokumentov. Pogodbe z izvajalci so bile večinoma počrnjene, npr. pri pogodbi z Ernst & Young Svetovanje o pregledu kakovosti sredstev (AQR) je bilo od 20 strani počrnenih 17, od preostalih treh sta bili dve

napolnjeni s podatki o partnerjih, podpisi in datumi, tretja stran je obravnavala honorarje – vsebine ni bilo. Opis metodologije je vseboval samo naslove poglavij in prilog, gradiva sej in delavnic pa samo točke dnevnega reda. Veliko več smo izvedeli iz preiskave Nacionalnega preiskovalnega urada (NPU), opisanega v poročilu preiskovalne sodnice Okrožnega sodišča v Ljubljani. Žal je v tem primeru šlo za NLB – očitno bomo morali tudi v primeru NKBM vložiti ovadbo in zahtevati preiskavo NPU, da bomo prišli do dokumentov in resničnih podatkov.

Vztrajati moramo, da nam pokažejo vse dokumente brez počrtnitve – ne samo tiste iz Zakona, tudi druge: revidirano zaključno in otvoritveno bilanco na dan 17. 12. 2013, vso dokumentacijo in korespondenco med odgovornimi (Banka Slovenije, Ministrstvo za finance, Evropska komisija in Evropska centralna banka) za obdobje 2012–2020 (tudi tisto s friziranjem zaključnega računa za leto 2013 od decembra 2013 do konca aprila 2014) ter dokazila o vplačilih vlade za dokapitalizacijo NKBM, ki jih v sodnem registru ni najti. Zahtevamo tudi, da nam pokažejo za vsako posamezno terjatev vsa zavarovanja in njihove vrednosti: dne 31. 12. 2012, ob izbrisu, ob prenosu na slabo banko (DUTB) in prodajne prihodke DUTB oziroma poplačila banki v obdobju 2014–2020. Podatki, ki jih je objavil DUTB na zahtevo Zakona kot informacije javnega značaja, so bili nezadostni. Manjkali so tudi dokumenti medresorske komisije. Dobiti želimo tudi celotno dokumentacijo Banke Slovenije o pregledu kakovosti sredstev v NKBM za leto 2012 in njenih obremenitvenih preizkusih 2012–2014 za vse banke, objavljenih maja 2013, ki se bistveno razlikujejo od Wymanovih za 8 bank iz decembra 2013 za obdobje 2013–2015.

Roki iz Zakona bodo začeli teči po končni odločitvi Ustavnega sodišča. Tožnik bo upravičen do povrnitve škode največ do višine vrednosti, po kateri je delnice pridobil. Ne glede na nakupno ceno, bo upravičen do povrnitve škode največ do višine knjigovodske vrednosti delnic po zadnjem revidiranem letnem poročilu pred izdajo odločbe o izrednih ukrepih. To je bilo stanje na dan 31. 12. 2012, ko je bila knjigovodska cena delnice NKBM 5,37 evra. K temu se prištejejo še obresti za obdobje od decembra 2013 do odločitve sodišča, vendar so te obresti simbolične – po našem izračunu bodo znašale za 7 let skupaj 0,24 odstotka ali 1,3 centa na delnico. Izbrisani delničarji lahko torej pričakujejo 5,38 evra na delnico. Izplačilo bi bilo 20 odstotkov, petina vplačila v letu 2007. Od tega bo potrebno odšteti še stroške odvetnika in takse. S tem se večina izbrisanih seveda ne strinja, vendar bomo za razvrednotenje vrednosti delnic od 27 evrov na slabe 5,4 evre morali vložiti posebno tožbo proti državi.

Zakon omogoča skupinske tožbe. Če najmanj 30 izbrisanih delničarjev skupaj vloži tožbo, imajo 50-odstoten popust pri plačilu sodne takse in seveda plačajo manj za odvetnika. Tu se seveda postavlja vprašanje, kako organizirati skoraj sto tisoč vlagateljev, zbrati njihovo dokumentacijo ter plačilo za odvetnika in takso? Kot že doslej nam bo na pomoč priskočilo Vseslovensko združenje malih delničarjev (VZMD). Seveda tudi oni ne morejo obvladati take množice tožnikov, zato predlagamo samoorganiziranje izbrisanih v posameznih mestnih četrtih in krajih ter sodelovanje njihovih vodij v mreži regij in države. Računamo tudi na sodelovanje medijev, da bodo prenašali sporočila o dogajanju in vozliščih mreže, vlaganjem tožb in podobno.

Vrhovno sodišče opozarja, da Zakon ne zagotavlja učinkovitega pravnega varstva in prinaša tveganja za delovanje pravne države. Izračunali so, da bi po sedanji ureditvi za sodne odločitve na prvi stopnji potrebovali pet let, za pravnomočne sodbe na višjem sodišču pa še sedem let, torej skupaj 12 let. Če temu prištejemo še sedem let čakanja na Zakon, smo pri 19 letih. Če se bo zadeva zaključila na ustavnem sodišču ali celo na Evropskem sodišču za človekove pravice, bo minilo še nekaj let več. Razlašeni v vzajemnih skladih Proficia Dadas po 24 letih od razlastitve še čakamo na odločitev Evropskega sodišča.